

Облік і оподаткування

УДК 657: 001, 891

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15467856>

Аспекти та методологія інтегрованого обліку та звітності:

ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Шевченко Любов Ярославівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольського державного університету,
м. Київ, Україна, 02000, l.y.shevchenko@mu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0003-2188-1735>

Шендригоренко Марина Трохимівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольського державного університету,
м. Київ, Україна, 02000, m.shendryhorenko@mu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0002-5841-6784>

Коверза Вікторія Семенівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів
Маріупольського державного університету,
м. Київ, Україна, 02000, v.koverza@mu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0003-1465-0584>

Прийнято: 18.04.2025 | Опубліковано: 29.04.2025

Анотація. Введення воєнного стану в Україні генерувало спектр викликів та проблем як для наукового середовища, так і для більшості суб'єктів підприємницької діяльності, так і для країни в цілому.

Основним напрямком економічного розвитку України, особливо в умовах воєнного стану, є її приєднання до Європейського Союзу та отримання статусу повноправного його учасника. Бухгалтерський облік є одним із впливових напрямів щодо зближення законодавства України до законодавства ЄС.

Інформаційна складова бухгалтерського обліку дає можливість отримувати вагомі важелі управління підприємством з метою отримання позитивних результатів його діяльності. Саме, система інтеграції всіх видів обліку, допомагає отримати достовірну та своєчасну інформацію, яка забезпечує управлінський персонал можливостями аналізувати та оцінювати результати діяльності підприємства та приймати необхідні рішення щодо уникнення ризикових ситуацій [5,22].

Існуюча обліково – аналітична система підприємства має недоліки щодо своєчасності відображення інформації у регістрах бухгалтерського обліку та звітності. Бухгалтерський облік працює на відображення фактів, які відбулися в минулому і це не дає змогу управлінцям своєчасно приймати оперативні та стратегічні рішення.

Тому, наукові дослідження проблеми організації ефективної системи інтегрованого обліку є актуальними та результативними для розвитку системи обліку в Україні.

Метою дослідження є поглиблення теоретико-методологічних підходів до розробки методу формування концептуальних засад впровадження системи інтегрованого обліку і звітності суб'єктами господарювання.

Методи. У процесі написання наукової роботи було використано такі наукові методи дослідження: методи узагальнення, методи порівняння, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, системного аналізу; прогнозування тощо [5,22].

Результати та висновки. Результати дослідження полягають в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій з удосконалення організації та методики інтегрованого бухгалтерського обліку в умовах створення інтегрованої комп'ютерної інформаційної системи суб'єкта господарювання для ефективного управління та прийняття управлінських рішень, забезпечення конкурентоспроможності та безперервного здійснення ним господарської діяльності.

Ключові слова: інтегрований облік, інтегрована звітність, інформаційні системи, комп'ютерна система бухгалтерського обліку, комп'ютерна інформаційна система.

Aspects and methodology of integrated accounting and reporting: current challenges

Lyubov Shevchenko

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management and Finance,
Mariupol State University,
Kyiv, Ukraine, 02000, l.y.shevchenko@mu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0003-2188-1735>

Maryna Shendryhorenko

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management and Finance,
Mariupol State University,
Kyiv, Ukraine, 02000, m.shendryhorenko@mu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0002-5841-6784>

Viktoriia Koverza

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management and Finance,
Mariupol State University,
Kyiv, Ukraine, 02000, v.koverza@mu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0003-1465-0584>

Abstract. *The introduction of martial law in Ukraine generated a range of challenges and problems for both the scientific community and most business entities, and for the country as a whole.*

The main direction of economic development of Ukraine, especially under martial law, is its accession to the European Union and obtaining the status of a full member. Accounting is one of the influential directions in the approximation of Ukrainian legislation to EU legislation.

The information component of accounting makes it possible to obtain significant levers for managing an enterprise in order to obtain positive results from its activities.

Namely, the system of integration of all types of accounting helps to obtain reliable and timely information, which provides management personnel with the opportunity to analyze and evaluate the results of the enterprise's activities and make the necessary decisions to avoid risky situations [5,22].

The existing accounting and analytical system of the enterprise has shortcomings in terms of the timeliness of information reflection in accounting registers and reporting. Accounting works to reflect facts that occurred in the past and this does not allow managers to make timely operational and strategic decisions. Therefore, scientific research into the problem of organizing an effective integrated accounting system is relevant and effective for the development of the accounting system in Ukraine.

Methods. *In the process of writing the scientific paper, the following scientific research methods were used: generalization methods, comparison methods, analysis and synthesis, induction and deduction, systems analysis; forecasting, etc [5,22].*

Results and conclusions. *The results of the study consist in substantiating theoretical provisions and developing practical recommendations for improving the organization and methodology of integrated accounting in the context of creating an integrated computer information system of a business entity for effective management and decision-making, ensuring competitiveness and continuous implementation of its economic activities.*

Keywords: *integrated accounting, integrated reporting, information systems, computerized accounting system, computerized information system.*

Постановка проблеми. Основною складовою економічної та управлінської інформації є система обліку, тому на сьогоднішній день є актуальним зростання ролі обліку у системі менеджменту при прийнятті ефективних управлінських рішень [5, 22]. Потреба у якісній економічній інформації, спонукає користувачів науково досліджувати методологію обліку з метою отримання достовірної та своєчасної інформації.

Одним із головних недоліків бухгалтерського обліку сьогодні, є неможливість своєчасно використовувати облікову інформацію для прийняття управлінських рішень. Бухгалтерський облік, відображає аналітичну інформацію, яка вже відбулася в минулому.

Бухгалтерський облік, який існує сьогодні, відображає інформацію, яка задовольняє тільки користувачів – власників [5,22].

Крім того, більшість сучасних систем обліку реалізують паралельні процеси для кожного з видів обліку, що збільшує навантаження на інформаційну інфраструктуру суб'єкта господарювання.

Тому, перспективним вирішенням зазначених проблем обліку є застосування єдиної системи інтегрованого обліку, яка б об'єднувала види обліку, що застосовуються суб'єктами господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інтеграції обліку та його значення досліджуються вітчизняними та зарубіжними вченими, що підтверджується захищеними дисертаціями зі спеціальності “Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”, а також науковими працями таких науковців як: М.Т. Білуха, М.М. Белов, О.М. Брадул, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, С.Ф. Голов, Г.Г. Кірейцев, В.Ф. Максимова, Н.М. Малюга та ін..

М.Т. Білуха [2], а також М.В. Барановський та Є.М. Барановський під «інтеграцією обліку» розуміють удосконалення бухгалтерської інформації з подальшою уніфікацією бухгалтерських даних.

На думку Ф.Ф. Бутинця, багато проблем та протиріч в існуючих видах обліків (бухгалтерського, управлінського, статистичного), можна вирішити за допомогою інтегрованої системи обліку [21].

Г.Г. Кірейцев вважає, що інтеграція обліку це поєднання бухгалтерського, статистичного, оперативного обліків а також їх організаційних аспектів [16].

Не зменшуючи вагомості наукових напрацювань вищезазначених авторів, зауважимо, що питання застосування концепції інтегрованого обліку та звітності суб'єктами господарювання висвітлені недостатньо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Подальшого наукового дослідження потребує проблематика визначення тенденцій розвитку інтегрованого обліку, звітності і контролю на підставі обґрунтування світового досвіду та його адаптації до реалій господарювання вітчизняних підприємств.

Більшість досліджень зосереджені на окремих аспектах проблеми, і існує потреба в розробці комплексного підходу, який би об'єднав найкращі практики та методики в єдину систему.

В дослідженні оцінено методику та особливості побудови інтегрованого обліку, досліджено дефініцію поняття «інтеграція», «інтегрований облік» для теоретичного обґрунтування складових інтегрованого обліку та можливості їх відображення в бухгалтерському обліку; обґрунтовано принципи побудови інтегрованої звітності як концептуальної основи.

Досліджено питання необхідності розробки внутрішньої бухгалтерської звітності для цілей управління діяльністю суб'єктів господарювання та розроблено форми внутрішньої бухгалтерської звітності про ресурсний потенціал для впровадження в інтегровану КІС.

Розвиток організаційно-методичних засад складання внутрішньої бухгалтерської звітності при веденні інтегрованого обліку є актуальною проблемою сучасності, що потребує вивчення та інноваційного підходу до інформаційного забезпечення системи управління.

Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Для досягнення мети дослідження визначено наступні завдання дослідження:

- концепції інтегрованого обліку та теоретичне обґрунтування його складових;
- обґрунтування принципів побудови інтегрованої звітності як концептуальної основи її побудови;
- особливості побудови інтегрованого обліку в умовах інформаційних систем і технологій суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтегрований облік - це процес ідентифікації, вимірювання та накопичення в певних регістрах даних про господарювання, їх аналіз і контроль, підготовка, інтерпретація та надання широкої інформації про господарювання, для використання менеджментом у плануванні, оцінці та управлінні підприємством з метою забезпечення оптимального використання його ресурсів та достовірність обліку їх руху [5,21,22]. Він також включає в себе підготовку звітів для певних груп зовнішніх

користувачів інформації - акціонерів, кредиторів, регулюючих і податкових органів. Такий облік ще називають складовою частиною управлінської системи підприємства [5,21,22].

Цілі його визначаються метою діяльності та управління, які можуть змінюватися за рішенням керівництва підприємства в залежності від інтересів і мети, поставлених перед ними та управліннями внутрішніх підрозділів.

Зміст інтегрованого обліку складається з таких частин: виробничого обліку, призначеного для надання інформації внутрішнім управлінням, частини фінансового обліку, яка використовується для управління фінансовою діяльністю та надання інформації зовнішнім користувачам, податкового обліку, бюджетування, контролю і аналізу. Історично склалося так, що ці інструменти обліку на теперішніх підприємствах в основному спрямовані на оптимізацію лише витрат підприємства та збереження його майна. Але це досить вузьке коло завдань сучасного бухгалтерського обліку [21].

В сучасних умовах розвитку економіки технології не стоять на місці та й бізнес вимагає все більшого ступеня інтеграції багатьох управлінських рішень.

Саме тенденція до інтеграції обліково-аналітичних даних дозволила багатьом підприємствам, що спеціалізуються на моніторингу виробництва продукту, виділити багато систем в особливі групи, які отримали назву інтеграції [5,21,22].

Сьогодні намітилася тенденція інтегрування всіх видів обліку, бюджетування, контролю і аналізу в процес обслуговування виробництва, який вимагає дотримання загальних закономірностей менеджменту і відображає взаємозв'язки між різними елементами управлінської системи виробництвом.

Під інтеграцією слід розуміти об'єднання суб'єктів управління для посилення взаємодії всіх елементів системи управління конкретного підприємства. При такому підході з'являються більш міцніші зв'язки між окремими підсистемами підприємства, більш конкретні завдання та цілі діяльності [5,21,22].

Можна виділити наступні концепції інтегрованого обліку:

а) інтегрований облік - це не тільки всесторонній і достовірний облік всього майна підприємства, витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції, що застосовуються в нашій господарській практиці, а й аналіз у

співставленні з планом та контроль операцій для прийняття ефективних управлінських рішень;

б) під інтегрованим обліком розуміється не тільки процес відображення показників бюджету та факт їх здійснення, але й обробка всіх облікових і планових даних, їх аналіз та контроль;

в) в інтегрованому обліку головна увага приділяється виявленню будь-яких відхилень від плану, прийняттю рішень і контролю за своєчасним і повним забезпеченням інформацією управлінських кадрів;

г) інтегрований облік, крім планових облікових і аналітичних завдань, виконує функції в області управління основними засобами, витратами, запасами, випуском, рентабельністю продукції і відображення прийнятих рішень. Бухгалтери, що набувають навички інтегрованого обліку, пов'язують їх з діями керівників, які приймають рішення [5,21,22].

Сучасний інтегрований облік можна визначити як вид діяльності в рамках підприємства, що забезпечує управлінський апарат підприємства інформацією, яка використовується для планування виробництва, управління ним, контролю і аналізу за діяльністю всього підприємства і його підрозділів. Цей процес включає виявлення, вимір, збір, аналіз, підготовку, інтерпретацію, передачу і прийом інформації в рамках підприємства та за його межами [7].

Єдина інтегрована система обліку на підприємстві включає в себе бюджетування, фінансовий та управлінський облік, аналіз і контроль що дає можливість порівнювати зібрані дані з показниками бюджету, нормами і нормативами, виявляти відхилення та вживати відповідні заходи. Вперше з'явилась можливість через систему обліку бачити операції з прогнозування виробничого процесу, обчислення прибутку і сплати податків. І що характерно,

весь облік заснований на одному і тому ж масиві первинних даних (документів, що відображають господарські факти), але представляють різну їх інтерпретацію і дають різну підсумкову інформацію, включаючи всі без виключення розрахунки з бюджетом, постачальниками, дебіторами та кредиторами [21].

Предметом інтегрованого обліку є вся без виключення господарська діяльність підприємства та його структурних підрозділів (центрів відповідальності), а основними його об'єктами – всі активи, пасиви та результати діяльності підприємства, окремих виробництв, цехів, дільниць, відділів [5,22].

Сутність методології інтегрованого обліку полягає в тому, що вона дозволяє пов'язати між собою стратегію підприємства, показники, що характеризують його діяльність, і конкретні дії, спрямовані на реалізацію стратегії. Але для того, щоб бути основою для постановки цілей і планування реальних дій, стратегія повинна бути певним чином формалізована. Саме цим шляхом слід іти, запропонувавши спосіб структурованого опису як самого обліку, так і факторів, що забезпечують його реалізацію [5, 21,22].

Перш за все, інтегрований облік не є «генератором» всієї стратегії діяльності підприємства це лише інструмент, що дозволяє бачити стратегію і факт її досягнення в певних термінах і показниках, аналізувати і контролювати їх реалізацію. Але це не означає, що у разі виявлення проблем або при виникненні нових обставин система управління сама скорегує корпоративні орієнтири. На жаль (чи на щастя?), науковці не винайшли і навряд чи коли-небудь винайдуть систему управління, здатну діяти без участі людини. Це відноситься до системи управління за допомогою інтегрованого обліку так і до самої організації обліку, як і час від часу разом з бюджетуванням повинні переглядатися й корегуватися менеджерами, а результати цих коригувань відображатимуться у тих чи інших елементах інтегрованого обліку, результати якого оперативно надаються управлінцям.

Опублікована фінансова звітність - найпоказовіший продукт системи інтегрованого обліку підприємства, з яким найбільше ознайомлені управлінці та

інші індивідуальні користувачі. Однак це лише частина всього великого обсягу інформації, що генерується на підприємстві. Більш важлива, з погляду обліку, інформація і найпотаємніші облікові дані, що формуються співробітниками підприємства для їх внутрішнього користування і в першу чергу, для керівництва, іноді і для акціонерів. Звіти, що формуються для менеджерів підприємства, можуть являти собою підсумкові розрахунки щодо конкретних аспектів його діяльності за певний період у минулому, прогноз різних показників на майбутнє або комбінацію цих двох варіантів [5, 22].

Проблеми бухгалтерської звітності піднімаються в контексті удосконалення структури та показників фінансової, по окремо – статистичної, звітності, інші ж види звітності залишаються практично поза увагою науковців. Дослідження питання необхідності розробки внутрішньої бухгалтерської звітності для цілей управління діяльністю суб'єктів господарювання, зумовлено сучасними вимогами ринку. Тому розвиток організаційно-методичних засад складання внутрішньої бухгалтерської звітності при введенні інтегрованого обліку є актуальною проблемою сучасності, що потребує вивчення та інноваційного підходу до інформаційного забезпечення системи управління [5, 22]. Розроблені форми внутрішньої бухгалтерської звітності відображено в табл.1.

Таблиця 1

Розроблені форми внутрішньої бухгалтерської звітності про ресурсний потенціал для впровадження в інтегровану КІС

Форма	Назва	Характеристика
РП-1, РП-1к	Звіт про матеріальні ресурси бізнес-одиниці	Містить аналітичну інформацію про матеріальні ресурси бізнес-одиниці (узагальнену інформацію про відповідний ресурс за всіма учасниками групи)
РП-2, РП-2к	Звіт про нематеріальні ресурси бізнес-одиниці	Містить аналітичну інформацію про нематеріальні ресурси бізнес-одиниці (узагальнену інформацію про відповідний ресурс за всіма учасниками групи)
РП-3, РП-3к	Звіт про фінансові ресурси бізнес-одиниці	Містить аналітичну інформацію про фінансові ресурси бізнес-одиниці (узагальнену інформацію про відповідний ресурс за всіма учасниками групи)

РП-4, РП-4к	Звіт про трудові ресурси бізнес-одиниці	Містить аналітичну інформацію про трудові ресурси бізнес-одиниці (узагальнену інформацію про відповідний ресурс за всіма учасниками групи)
РП-5, РП-5к	Звіт про ресурсний потенціал бізнес-одиниці	Містить інформацію про ресурсний потенціал окремої бізнес-одиниці (узагальнену інформацію про ресурсний потенціал всіх учасників групи, тобто підприємства в цілому)

Джерело: власна розробка авторів

Звіти РП-1, РП-2, РП-3 та РП-4 представляють інформацію за окремою бізнес-одиницею в межах підсистем бухгалтерського обліку інтегрованої комп'ютерної інформаційної системи ("Облік матеріальних ресурсів", "Облік нематеріальних ресурсів", "Облік фінансових ресурсів", "Облік трудових ресурсів". В свою чергу, розроблені форми внутрішньої звітності РП-1к, РП-2к, РП-3к і РП-4к містять зведену інформацію про окрему складову ресурсного потенціалу всіх учасників об'єднання [5, 22].

Звіт про ресурсний потенціал (РП-5, РП-5к) є узагальнюючим підсумковим документом, який включає інформацію про всі складові ресурсного потенціалу бізнес-одиниці. Інформація даного звіту призначена для аналізу забезпеченості ресурсами підприємства та ефективності їх використання [5, 22].

На рис. 1 схематично зображено порядок формування системи звітності про ресурси підприємства в умовах інтегрованої комп'ютерної інформаційної системи.

РП-5к Звіт про ресурсний потенціал підприємства

За складовими ресурсного потенціалу			
Матеріальні ресурси	Нематеріальні ресурси	Трудові ресурси	Фінансові ресурси
РП-1 бізнес- одиниці _{1, 2, ..., n}	РП-2 бізнес- одиниці _{1, 2, ..., n}	РП-3 бізнес- одиниці _{1, 2, ..., n}	РП-4 бізнес- одиниці _{1, 2, ..., n}

Рис. 1. Система звітності про ресурси підприємства в умовах інтегрованої комп'ютерної інформаційної системи

Джерело: складено автором на основі аналізу [1,2,6,21,22]

Як видно з рис. 1, формування окремою бізнес-одиницею звітів за окремим видом ресурсів дозволяє сформувати Звіт про ресурсний потенціал, що дозволить забезпечити потреби аналізу складових ресурсного потенціалу для можливості оцінки його стану та ефективності ресурсовикористання.

Висновки. У результаті дослідження:

- досліджено дефініцію поняття «інтеграція», «інтегрований облік» для теоретичного обґрунтування складових інтегрованого обліку та можливості їх відображення в бухгалтерському обліку;
- охарактеризовано існуючу систему обліково-аналітичного забезпечення обліку з метою застосування її при формуванні інтегрованого обліку та розробці інтегрованої комп'ютерної інформаційної системи;
- оцінено методику інтегрованого бухгалтерського обліку в умовах розвитку комп'ютерно-інформаційних технологій для виявлення напрямів її удосконалення;
- обґрунтовано склад та структуру побудови інтегрованої звітності як інформаційної основи для аналізу та управління підприємством в цілому;
- розроблено форми організації інтегрованого обліку;
- розглянуто систему включення форм інтегрованої звітності в модель управління суб'єкту господарювання.

Список використаних джерел

1. Барановська С.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Menegment/2012_722/02.pdf
2. Білуха М.Т. Теоретичні та методологічні засади електронного обліку господарської діяльності / М.Т. Білуха, Т.Ю. Микитенко // Бухгалтерський облік і аудит. 2011. № 12. С. 15–24.

3. Брадул О.М. Корпоративне управління та стан його обліково-аналітичного забезпечення: Сталий розвиток економіки / Інститут економіки, технологій і підпр. Хмельницький, 2010. №3. 37с.
4. Брадул О.М. Методологічні основи побудови комп'ютерної інформаційної системи (KICO) діяльності корпорацій: документування та бінарність: Вісник КТУ / Кривор. техн. ун-т. Кривий ріг, 2011. №27. 278 с.
5. Вигівська, к.е.н., доц. В.О. Іваненко, к.е.н., доц. Житомирський державний технологічний університет Л.Я. Шевченко, ст. викл. ДВНЗ "Криворізький національний університет" Розкриття інформації про ресурсний потенціал корпорації у бухгалтерській звітності, 2013 URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2276/4.pdf;sequence=3>
6. Гайдук І.О. Класифікація фінансових ресурсів підприємства. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnltu/15_3/204_Gajduk_15_3.pdf
7. Голов С.Ф. Концепція подальшого розвитку бухгалтерського обліку в Україні. Збірник наукових праць "Фінанси, облік і аудит", відп. ред. В.Г. Лінник. Київ. КНЕУ, 2006. 118 с.
8. Господарський кодекс України URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
9. Гужва В.М. Інформаційні системи і технології на підприємствах: навч. посіб. Київ. КНЕУ. 2001. 400 с.
10. Євдокимов В.В. Адаптивна модель інтегрованої системи бухгалтерського обліку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 526 с.
11. Євдокимов В.В. Ефективність впровадження комп'ютерної системи бухгалтерського обліку у корпораціях. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/>
12. Іванюта П.В. Управління ресурсами і витратами, навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2009. 320 с.
13. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2003. 349 с.

14. Інструментальні засоби управління : [навч. посібник] / [М.М. Белов, Ю.І. Проценко, П.В. Чаленко]. Київ. Либідь, 2008. 248 с.
15. Іщенко Я.П., Подолянчук О.А., Коваль Н.І. Фінансовий облік 1: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2020. 496 с.
16. Кірейцев Г.Г. Фінанси підприємств : [навчальний посібник] / Г.Г. Кірейцев. 2-ге вид. перероб та доп. Київ. ЦУЛ, 2006. 272 с.
17. Корінько М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, організація: монографія. Київ: Інформ.-аналіт. агентство, 2007. 395 с.
18. Корінько М.Д., Г.Б. Тітаренко Оцінка в бухгалтерському обліку: теорія, методологія, організація: монографія. Київ: Видавництво ТОВ "Клякса", 2009. 472с.
19. Концептуальна основа фінансової звітності URL: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408.
20. Костюченко В.М. Консолідована фінансова звітність: міжнародний досвід та практика України: навч.-практ. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 528 с.
21. Шевченко Л.Я. «Розвиток концепції бухгалтерського обліку на основі інституційних підходів та бенчмаркінгу»: монографія. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз – відповідальний редактор, д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинець, випуск 1 (25), Вінниця, Рута, 2015. 57 с.
22. Шевченко Л.Я. Сутність інтегрованого обліку та його складові. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. № 6 (ч.3). 137 с.